57. MEKTUP

٥٧- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ السَّابِعُ وَالْخَمْسُونَ: اِلَى مَوْلاَنَا حَمِيدِ الاَحْمَدِي فِي بَيَانِ حُدُوثِ الْعَالَمِ وَرَدِّ عَبِيدِ الْعَقْلِ الْفَعَّالِ ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ عَلَى سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ اِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى مَوْجُودٌ بِذَاتِهِ وَوُجُودُهُ سُبْحَانَهُ بِنَفْسِهِ وَهُوَ تَعَالَى قَدْ كَانَ عَلَى مَا عَلَيْهِ اْلآنَ وَيَكُونُ عَلَى ذٰلِكَ اِلَى اَبَدِ اْلآبَادِ وَلاَ سَبِيلَ لِلْعَدَمِ السَّابِقِ وَالْعَدَمِ اللاَّحِقِ اِلَى جَنَابِ قُدْسِهِ تَعَالَى فَاِنَّ وُجُوبَ الْوُجُودِ اَحْقَرُ خُدَّامِ ذٰلِكَ الْجَنَابِ الْمُقَدَّسِ وَسَلْبَ الْعَدَمِ اَذَلُّ كُنَّاسِي ذَاكَ الْحَرِيمِ الْمُحْتَرَمِ وَمَا سِوَاهُ تَعَالَى الْمُسَمَّى بِالْعَالَمِ مِنَ الْعَنَاصِرِ وَاْلاَفْلاَكِ وَالْعُقُولِ وَالنُّفُوسِ وَالْبَسَائِطِ وَالْمُرَكَّبَاتِ كُلُّهَا مَوْجُودَةٌ بِاِيجَادِ اللّٰهِ تَعَالَى وَمُخْرَجَةٌ مِنَ الْعَدَمِ اِلَى الْوُجُودِ وَالْقِدَمُ الذَّاتِيُّ وَالْقِدَمُ الزَّمَانِيُّ كِلاَهُمَا ثَابِتَانِ لِجَنَابِ قُدْسِهِ تَعَالَى فَقَطْ وَالْحُدُوثُ الذَّاتِيُّ وَالزَّمَانِيُّ كَائِنٌ لِغَيْرِهِ تَعَالَى كَمَا اَنَّهُ خَلَقَ اْلاَرْضَ فِي يَوْمَيْنِ اَخْرَجَ السَّمٰوَاتِ وَالْكَوَاكِبَ بَعْدَ خَلْقِ اْلاَرْضِ مِنَ الْعَدَمِ اِلَى الْوُجُودِ فِي يَوْمَيْنِ قَوْلُهُ تَعَالَى ﴿خَلَقَ الْأَرْضَ فِي يَوْمَيْنِ﴾ وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿فَقَضٰيهُنَّ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ فِي يَوْمَيْنِ﴾ مِصْدَاقُ هٰذَا الْكَلاَمِ سَفِيهٌ بَلْ مُنْكِرٌ لِنَصِّ الْقُرْآنِ مَنْ يَتَفَوَّهُ بِقِدَمِ بَعْضِ مَا سِوَاهُ كَاْلاَفْلاَكِ وَمَا فِيهَا وَبَسَائِطِ الْعَنَاصِرِ وَالْعُقُولِ وَالنُّفُوسِ وَقَدِ انْعَقَدَ اِجْمَاعُ الْمِلِّيِّينَ اِلَى حُدُوثِ مَا سِوَاهُ تَعَالَى وَحَكَمُوا بِوُجُودِهِ بَعْدَ الْعَدَمِ السَّابِقِ بِاْلاِتِّفَاقِ كَمَا صَرَّحَ بِهِ اْلاِمَامُ حُجَّةُ اْلاِسْلاَمِ الْغَزَالِيُّ فِي رِسَالَتِهِ «اَلْمُنْقِذُ مِنَ الضَّلاَلِ» وَكَفَّرَ جَمَاعَةً قَالُوا بِقِدَمِ بَعْضِ اَجْزَاءِ الْعَالَمِ فَالْحُكْمُ بِقِدَمِ شَيْئٍ مِنَ الْمُمْكِنَاتِ خُرُوجٌ عَنِ الْمِلَّةِ وَدُخُولٌ فِي الْفَلْسَفَةِ وَكَمَا اَنَّ الْعَدَمَ السَّابِقَ كَائِنٌ لِمَا سِوَاهُ تَعَالَى الْعَدَمُ اللاَّحِقُ اَيْضًا لاَحِقٌ بِهِ فَتَنْتَثِرُ الْكَوَاكِبُ وَتَنْشَقُّ السَّمٰوَاتُ وَتَنْدَكُّ اْلاَرْضُ وَالْجِبَالُ وَتَلْحَقُ بِالْعَدَمِ كَمَا نَطَقَ بِهِ نَصُّ الْقُرْآنِ وَانْعَقَدَ عَلَيْهِ اِجْمَاعُ جَمِيعِ الْفِرَقِ اْلاِسْلاَمِيَّةِ قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى فِي كَلاَمِهِ الْمَجِيدِ ﴿فَاِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ نَفْخَةٌ وَاحِدَةٌ * وَحُمِلَتِ الْاَرْضُ وَالْجِبَالُ فَدُكَّتَا دَكَّةً وَاحِدَةً * فَيَوْمَئِذٍ وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ * وَانْشَقَّتِ السَّمَاءُ فَهِيَ يَوْمَئِذٍ وَاهِيَةٌ﴾ وَقَالَ

﴿إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ * وَإِذَا النُّجُومُ انْكَدَرَتْ * وَإِذَا الْجِبَالُ سُيِّرَتْ﴾ وَقَالَ ﴿إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ * وَإِذَا الْكَوَاكِبُ انْتَثَرَتْ﴾ وَقَالَ ﴿إِذَا السَّمَاءُ انْشَقَّتْ﴾ وَقَالَ ﴿كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ﴾ وَوَرَدَتْ فِي الْقُرْآنِ أَمْثَالُ ذٰلِكَ آيَاتٌ كَثِيرَةٌ وَالْجَاهِلُ يُنْكِرُ فَنَاءَ هٰؤُلَاءِ بِجَهْلِهِ وَيَرُدُّ النُّصُوصَ الْقُرْآنِيَّةَ مُفْتَتِنًا بِالْمُمَوَّهَاتِ الْفَلْسَفِيَّةِ وَبِالْجُمْلَةِ اَنَّ اِثْبَاتَ الْعَدَمِ اللَّاحِقِ فِي الْمُمْكِنَاتِ كَاِثْبَاتِ الْعَدَمِ السَّابِقِ فِيهَا مِنْ ضَرُورِيَّاتِ الدِّينِ وَالْاِيمَانُ بِهِ لَازِمٌ وَمَا قَالَ بَعْضُ الْعُلَمَاءِ مِنْ «اَنَّ سَبْعَةَ اَشْيَاءَ لَا يَتَطَرَّقُ عَلَيْهَا الْفَنَاءُ بَلْ تَكُونُ بَاقِيَةً وَهِيَ الْعَرْشُ وَالْكُرْسِيُّ وَاللَّوْحُ وَالْقَلَمُ وَالْجَنَّةُ وَالنَّارُ وَالرُّوحُ» لَا بِمَعْنَى اَنَّ هٰذِهِ الْاَشْيَاءَ لَا تَقْبَلُ الْفَنَاءَ وَلَيْسَتْ فِيهَا قَابِلِيَّةُ الزَّوَالِ حَاشَا مِنْ ذٰلِكَ وَكَلَّا بَلْ بِمَعْنَى اَنَّ الْقَادِرَ الْمُخْتَارَ جَلَّ شَأْنُهُ يُفْنِي بَعْدَ الْوُجُودِ مَنْ يَشَاءُ وَيُبْقِي مَنْ يَشَاءُ لِحِكَمٍ وَمَصَالِحَ ﴿يَفْعَلُ اللّٰهُ مَا يَشَاءُ﴾ وَيَحْكُمُ مَا يُرِيدُ وَلَاحَ مِنْ هٰذَا الْبَيَانِ اَنَّ الْعَالَمَ بِجَمِيعِ اَجْزَائِهِ مُسْتَنِدٌ اِلَى الْوَاجِبِ تَعَالَى وَمُحْتَاجٌ اِلَيْهِ سُبْحَانَهُ فِي الْوُجُودِ وَالْبَقَاءِ فَاِنَّ الْبَقَاءَ عِبَارَةٌ عَنِ اسْتِمْرَارِ الْوُجُودِ فِي زَمَانٍ ثَانٍ وَثَالِثٍ اِلَى مَا شَاءَ اللّٰهُ تَعَالَى لَيْسَ فِيهِ اَمْرٌ زَائِدٌ عَلَى الْوُجُودِ مُسَمًّى بِالْبَقَاءِ فَيَكُونُ نَفْسُ الْوُجُودِ وَاسْتِمْرَارُهُ مُسْتَنِدًا وَمُفَوَّضًا اِلَى اِرَادَتِهِ تَعَالَى وَمَاذَا يَكُونُ الْعَقْلُ الْفَعَّالُ حَتَّى يُدَبِّرَ الْاَشْيَاءَ وَتَكُونَ الْحَوَادِثُ مُسْتَنِدَةً اِلَيْهِ وَفِي نَفْسِ وُجُودِهِ وَثُبُوتِهِ اَلْفُ كَلَامٍ فَاِنَّ تَحَقُّقَهُ وَحُصُولَهُ مُبْتَنٍ عَلَى الْمُقَدِّمَاتِ الْفَلْسَفِيَّةِ الْمُمَوَّهَةِ وَكُلُّهَا غَيْرُ تَامَّةٍ عَلَى اُصُولِ جَمِيعِ الْفِرَقِ الْاِسْلَامِيَّةِ وَالْاَبْلَهُ مَنْ يَصْرِفُ الْاَشْيَاءَ عَنِ الْقَادِرِ الْمُخْتَارِ جَلَّ شَأْنُهُ وَيُسْنِدُهَا اِلَى مِثْلِ هٰذَا الْاَمْرِ الْمَوْهُومِ بَلْ يَلْحَقُ لِاَشْيَاءَ اُلُوفٌ مِنَ الْعَارِ مِنْ اَنْ تَكُونَ مُسْتَنِدَةً اِلَى مَنْحُوتِ الْفَلْسَفِيِّ بَلِ الْاَشْيَاءُ بِعَدَمِهَا رَاضِيَةٌ مِنْ اَنْ يَكُونَ اسْتِنَادُهَا اِلَى مَجْعُولِ سَفْسَطِيٍّ مَحْرُومَةً مِنْ سَعَادَةِ الْاِنْتِسَابِ اِلَى قُدْرَةِ الْقَادِرِ الْمُخْتَارِ جَلَّ سُلْطَانُهُ

﴿كَبُرَتْ كَلِمَةً تَخْرُجُ مِنْ اَفْوَاهِهِمْ اِنْ يَقُولُونَ اِلَّا كَذِبًا﴾.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Mevlânâ Hamîd el-Ahmedî'ye yazılmıştır**
- **Âlemin hudûsunun izahı ve akla tapanlara reddiye**

Hamd âlemlerin Rabbi olan Allah içindir. Salât u selâm, peygamberlerin efendisinin üzerine olsun.

Hiç şüphesiz Allah Teâlâ zâtıyla mevcut olup varlığı kendisindendir. Şu an nasılsa ebedî olarak öyle olmaya devam ede-cektir. Hak Sübhânehû'ya ne geçmişte ne de şimdi yokluk bulaşma-mıştır. Çünkü varlığın vücûbu, mukaddes makamın en düşük hizmetçilerindendir. Ademi selbetmek ise bu değerli bârigâhın en aşağı süpürgecisidir. Unsur, felek, akıl, nefis, basit ve mürekkeplerden oluşan ve kendisine âlem denilen, Allah Teâlâ'nın dışındaki her şey O'nun var etmesiyle varolmuştur. Yokluktan çıkarak varlığa gelmiştir.

Zâtî kıdem ve zamana bağlı olan kıdem, yalnızca Allah Teâlâ için ikisi birlikte sabit olmuştur. Zâtî ve zâmânî anlamdaki hudûs (sonradanlık) ise Allah Teâlâ'nın dışındaki her şey içindir. Nitekim O yeryüzünü iki günde yaratmıştır. Yer yüzünü yarattıktan sonra yine iki günde semâları ve yıldızları yokluktan varlığa çıkarmıştır. Allah Teâlâ şöyle buyurdu: *"Siz gerçekten yeri iki günde yaratanı inkar edip duracak mısınız?"*[48]

Başka bir âyet-i kerîmede şöyle buyurdu: *"Allah, bunun üzerine, iki gün içinde yedi gök var etti ve her göğün işini kendisine bildirdi.*[49] Bu âyetler yukarda yaptığımız açıklamayı doğrulamaktadır.

Felekler ve içindekiler, unsurların basitleri, akıllar, nefisler gibi Allah Teâlâ'nın dışında kalan bazı şeylerin kıdeminden (başlangıçsızlığından) sözeden kimse sefihtir. Daha da ötesi, Kur'ân âyetini inkar etmektedir. Allah Teâlâ'nın dışında kalan her şeyin sonradan olduğuna dâir bütün dinlerin icması vardır. O'nun dışında-kilerin, ilk yokluklarından sonra varolduğunu ittifâken kabul ettiler. Nitekim Huccetu'l-İslâm İmâm-ı Gazâlî, *el-Munkızu mine'd-Dalâl* adlı risâlesinde bu konuyu açıklayarak âlemin bazı cüzlerinin kıdeminden sözedenlerin küfrüne hükmetti.

---

[48] Fussilet, 9.

[49] Fussilet, 12.

O halde mümkünâttan olan bir şeyin kıdemine hükmetmek dinden çıkmak ve felsefecilerin arasına katılmak demektir. Önceki yokluk O'nun dışındakiler için olduğu gibi gelecekte de onlar için yokluk sözkonusu olacaktır. Yıldızlar dağılacak, gökler yarılacak, yer yüzü ve dağlar paramparça olacak ve böylece yokluğa katılacaktır. Böyle olacağını Kur'ân âyeti haber vermektedir. Aynı zamanda bütün islâmî fırkaların bu konuda icması vardır. Allah Teâlâ şöyle buyurdu: *"Sura bir üfürüş üfürüldüğü, yer ve dağlar kaldırılıp bir vuruşla birbirine çarpıldığı zaman, işte o gün olacak olur, kıyamet kopar. Gök yarılır; o gün düzeni bozulur."*[50]

Başka bir yerde de şöyle buyurdu: *"Güneş katlanıp dürüldüğünde, Yıldızlar bulandığında, dağlar yürütüldüğünde."*[51] Başka bir âyette *"Gök yarıldığı zaman, yıldızlar saçıldığı zaman..."*[52] buyurdu. Başka bir âyette *"Gök yarıldığında"*[53] buyurdu. Başka bir âyette *"O'nun yüzünden (zatından) başka her şey helâk olacaktır. Hüküm O'nundur ve O'na döndürüleceksiniz."*[54] buyurdu.

Bu konuda Kur'ân-ı Kerîm'de bu konuda bir çok âyet vardır. Câhiller cehâletleri sebebiyle bunların yok olacağını inkâr etmektedir. Felsefecilerin süslü sözlerine aldanarak Kur'ân nasslarını reddetmektedirler.

Hulâsa önceki yokluğun isbatı gibi mümkünlere gelen yokluğu kabul etmek dînin zorunluluklarından olup buna îmân etmek gereklidir.

Bazı âlimlerin, "Yedi şey vardır ki bunlarda fenâ olmaz. Bilakis bunlar bâkîdir. Bunlar: arş, kürsî, levh, kalem, cennet, cehennem ve ruhtur." demesi, bu yedi şey fenâ kabul etmez ve bunlarda yok olma kâbiliyeti yoktur anlamında değildir. Böyle bir şeyden Allah Teâlâ'ya sığınırız. Bilakis bu sözle kastedilen şudur: Kâdir-i Mutlak (c.c.) varettikten sonra bir takım hüküm ve maslahatlara göre, dilediğini yok eder, dilediğini de bırakır.

---

[50] Hâkka, 13-16.

[51] Tekvîr, 1-3.

[52] İnfitâr, 1-2.

[53] İnşikâk, 1.

[54] Kasas, 88.

"Allâh, dilediğini yapar."[55]

"Şüphesiz Allah dilediği hükmü verir."[56]

Bu açıklamayla anlaşıldı ki, âlem bütün parçalarıyla birlikte Vâcib Teâlâ'ya dayanmaktadır. Varlık ve bekâsı O'na muhtaçtır. Çünkü bekâ, varlığın ikinci ve üçüncü zamanda Allah Teâlâ'nın dilediği kadar devam etmesidir. Vücûddan öte bir şey yoktur ki bekâ diye isimlendirilsin. Dolayısıyla varlık ve varlığın devam etmesi O'nun iradesine bırakılmıştır. *Akl-ı faal* nedir ki eşyayı yönetsin ve hâdiseler kendisine dayandırılsın. Varlığı ve sübûtu ile ilgili tonlarca söz söylenmiştir. Gerçekleşmesi süslü felsefî mukaddimelerle açıklanmıştır. Bunlar, bütün İslâmî fırkaların asıllarına göre tam olmayan mukaddimelerdir.

Ahmak o kişidir ki, eşyâyı Kâdir-i Mutlak'a değil de bu gibi mevhum işlere dayandırır. Hatta eşya, kadir-i muhtara aidiyet şerefinden mahrum edilerek safsataya bağlı, uydurulmuş şeylere isnat ettirilmektense yok olmaya razı olur.

"Ağızlarından ne büyük (küstahça) söz çıkıyor! Onlar, yalandan başka bir şey söylemiyorlar."[57]

KELİME ANLAMI

57. ≺ اَلْمَكْتُوبُ السَّابِعُ وَالْخَمْسُونَ Elli yedinci mektup *(Kime gönderilmiştir?)* **اِلَى مَوْلاَنَا حَمِيدِ الاَحْمَدِيِّ Mevlana Hamid Ahmedi'ye** *(Ne hakkındadır?)* **فِي بَيَانِ حُدُوثِ الْعَالَمِ Alemin hâdis olduğunu açıklama وَرَدِّ عَبِيدِ الْعَقْلِ الْفَعَّالِ Ve akl-ı faala tapanlara ret hakkındadır. ≻**

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ Hamd, alemlerin rabbi olan Allah'a وَالصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Salat-u selam ise عَلَى سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ Peygamberlerin efendisine olsun اِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى مَوْجُودٌ بِذَاتِهِ Kuşkusuz Allah zatıyla mevcuttur وَوُجُودُهُ سُبْحَانَهُ بِنَفْسِهِ Ve varlığı kendi nefsiyledir وَهُوَ تَعَالَى قَدْ كَانَ Allah Teâlâ idi *(Ne idi?)* عَلَى مَا عَلَيْهِ الْآنَ Şu anda

[55] İbrahim, 37.

[56] Maide, 1.

[57] Kehf, 5.

olduğu hal üzere وَيَكُونُ عَلَى ذٰلِكَ Ve Allah bu hal üzere olacaktır اِلَى اَبَدِ الْآبَادِ Sonsuza dek وَلاَ سَبِيلَ لِلْعَدَمِ السَّابِقِ وَالْعَدَمِ اللاَّحِقِ Geçmiş ve sonraki yoklukların yolu yoktur *(Kime?)* اِلَى جَنَابِ قُدْسِهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'ya فَاِنَّ وُجُوبَ الْوُجُودِ Çünkü varlığının vacip olması *(Nedir?)* اَحْقَرُ خُدَّامِ ذٰلِكَ الْجَنَابِ الْمُقَدَّسِ Bu mukaddes mertebenin en düşük hizmetçisidir وَسَلْبَ الْعَدَمِ Yokluğu (Allah'tan) nefyetmek ise *(Nedir?)* اَذَلُّ كُنَاسِى ذَاكَ الْحَرِيمِ الْمُحْتَرَمِ Bu kıymetli haremin en zelil süpürgecisidir وَمَا سِوَاهُ تَعَالَى Allah'ın dışında kalan اَلْمُسَمَّى بِالْعَالَمِ Ve alem diye isimlendirilen مِنَ الْعَنَاصِرِ وَالْاَفْلاَكِ Unsur ve felekler وَالْعُقُولِ وَالنُّفُوسِ Akıl ve nefisler وَالْبَسَائِطِ وَالْمُرَكَّبَاتِ Basit ve mürekkepler كُلُّهَا مَوْجُودَةٌ بِاِيجَادِ اللهِ تَعَالَى Bunların tamamı Allah'ın yaratmasıyla var olmuşlardır وَمُخْرَجَةٌ مِنَ الْعَدَمِ اِلَى الْوُجُودِ Ve yokluktan varlığa çıkarılmışlardır وَالْقِدَمُ الذَّاتِيُّ وَالْقِدَمُ الزَّمَانِيُّ Zat ve zaman yönünden kadîm olma كِلاَهُمَا ثَابِتَانِ لِجَنَابِ قُدْسِهِ تَعَالَى فَقَطْ İkisi de sadece Allah'ın mukaddes zatına aittir وَالْحُدُوثُ الذَّاتِيُّ وَالزَّمَانِيُّ Zat ve zaman yönünden hâdis olma ise كَائِنٌ لِغَيْرِهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın dışındakiler içindir كَمَا اَنَّهُ خَلَقَ الْاَرْضَ فِى يَوْمَيْنِ Allah iki günde yerleri yarattığı gibi اَخْرَجَ السَّمٰوَاتِ وَالْكَوَاكِبَ Gökleri ve yıldızları da çıkarmıştır *(Ne zaman?)* بَعْدَ خَلْقِ الْاَرْضِ Yeryüzünü yarattıktan sonra *(Nereden çıkarmıştır?)* مِنَ الْعَدَمِ Yokluktan *(Nereye çıkarmıştır?)* اِلَى الْوُجُودِ Varlığa *(Ne kadar zamanda?)* فِى يَوْمَيْنِ İki günde قَوْلُهُ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın şu sözü: خَلَقَ الْاَرْضَ فِى يَوْمَيْنِ Yeryüzünü iki günde yarattı وَقَوْلُهُ تَعَالَى Ve yine Allah Teâlâ'nın şu sözü: فَقَضَاهُنَّ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ فِى يَوْمَيْنِ Ve onları iki günde yedi gök olarak tesbit etti... (ayeti) مِصْدَاقُ هٰذَا الْكَلاَمِ Bu sözü doğrular سَفِيهٌ Ahmaktır بَلْ مُنْكِرٌ لِنَصِّ الْقُرْآنِ Bilakis Kuran nassını inkar etmiştir *(Kim?)* مَنْ يَتَفَوَّهُ Söyleyen kişi *(Neyi söyleyen?)* بِقِدَمِ بَعْضِ مَا سِوَاهُ Allah'ın dışındaki bazı şeylerin de kadim olduğunu كَالْاَفْلاَكِ وَمَا فِيهَا Felekler ve onda olanlar gibi وَبَسَائِطِ الْعَنَاصِرِ Unsurların basit olanları, وَالْعُقُولِ وَالنُّفُوسِ Akıl ve nefisler gibi وَقَدِ انْعَقَدَ اِجْمَاعُ الْمِلِّيِّينَ Oysaki tüm din

mensupları icma etmiştir *(Neye?)* اِلَى حُدُوثِ مَا سِوَاهُ تَعَالَى Allah'ın dışındaki her şeyin hâdis olduğuna وَحَكَمُوا بِوُجُودِهِ بَعْدَ الْعَدَمِ السَّابِقِ Ve onların ilk yokluktan sonra var olduğuna hükmetmişlerdir *(Nasıl?)* بِالْاِتِّفَاقِ İttifakla كَمَا صَرَّحَ بِهِ Nitekim bunu açıkça belirtmiştir *(Kim?)* اَلْاِمَامُ حُجَّةُ الْاِسْلَامِ الْغَزَالِيُّ Huccetül İslam İmam-ı Gazali *(Nerede?)* فِي رِسَالَتِهِ اَلْمُنْقِذُ مِنَ الضَّلَالِ El-munkızu mineddelal isimli risalesinde وَكَفَّرَ جَمَاعَةً Ve bir grubu küfre nispet etti ki, قَالُوا بِقِدَمِ بَعْضِ اَجْزَاءِ الْعَالَمِ Onlar, alemin bazı parçalarının kadim olduğuna hükmettiler فَالْحُكْمُ بِقِدَمِ شَيْئٍ مِنَ الْمُمْكِنَاتِ Mümkin varlıklardan bir şeyin kadim olduğuna hükmetmek خُرُوجٌ عَنِ الْمِلَّةِ Dinden çıkmak وَدُخُولٌ فِي الْفَلْسَفَةِ Ve felsefeye girmektir وَكَمَا اَنَّ الْعَدَمَ السَّابِقَ Nasıl ki geçmiş yokluk كَائِنٌ لِمَا سِوَاهُ تَعَالَى Allah'ın dışındakiler içindir اَلْعَدَمُ اللَّاحِقُ أَيْضًا لَاحِقٌ بِهِ Gelecekteki yokluk da onlara aittir فَتَنْتَثِرُ الْكَوَاكِبُ Yıldızlar dağılacak وَتَنْشَقُّ السَّمَوَاتِ Gökler yarılacak وَتَنْدَكُّ الْاَرْضُ وَالْجِبَالُ Yeryüzü ve dağlar parçalanacak وَتَلْحَقُ بِالْعَدَمِ Ve hepsi yokluğa karışacaktır كَمَا نَطَقَ بِهِ نَصُّ الْقُرْآنِ Nitekim bunu Kuran nassı söylemiş وَانْعَقَدَ عَلَيْهِ Ve bunun üzerine oluşmuştur *(Ne?)* اِجْمَاعُ جَمِيعِ الْفِرَقِ الْاِسْلَامِيَّةِ Bütün İslami fırkaların icması قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى Allah Teâlâ buyurdu *(Nerede?)* فِي كَلَامِهِ الْمَجِيدِ Yüce kelamında فَاِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ نَفْخَةٌ وَاحِدَةٌ Sura bir kere üflendiğinde وَحُمِلَتِ الْاَرْضُ وَالْجِبَالُ Yeryüzü ve dağlar kaldırıldığında فَدُكَّتَا دَكَّةً وَاحِدَةً Ve bir kere birbirlerine çarpıldığında فَيَوْمَئِذٍ وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ İşte o gün olacak olur وَانْشَقَّتِ السَّمَاءُ Gök yarılır فَهِيَ يَوْمَئِذٍ وَاهِيَةٌ Gök o gün çökmeye yüz tutar وَقَالَ Allah Teâlâ buyurdu: اِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ Güneş dürüldüğünde وَاِذَا النُّجُومُ انْكَدَرَتْ Yıldızlar (kararıp) döküldüğünde وَاِذَا الْجِبَالُ سُيِّرَتْ Ve dağlar yürütüldüğünde وَقَالَ Allah Teâlâ buyurdu: اِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ Gök yarıldığında وَاِذَا الْكَوَاكِبُ انْتَثَرَتْ Ve yıldızlar dağıldığında وَقَالَ Allah Teâlâ buyurdu: اِذَا السَّمَاءُ انْشَقَّتْ Gök yarıldığında وَقَالَ Allah Teâlâ buyurdu: كُلُّ شَيْئٍ هَالِكٌ Her şey yok olacaktır اِلَّا وَجْهَهُ Onun yüzü (zatı) hariç لَهُ الْحُكْمُ Hüküm ona

aittir وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ Ve ona döndürüleceksiniz وَوَرَدَتْ فِى الْقُرْآنِ اَمْثَالَ ذٰلِكَ آيَاتٌ كَثِيرَةٌ Kuran'da bunlara benzer bir çok ayet gelmiştir وَالْجَاهِلُ يُنْكِرُ فَنَاءَ هٰؤُلاَءِ Cahil bunların yok olacağını inkar eder *(Ne sebebiyle?)* بِجَهْلِهِ Cahilliği sebebiyle وَيَرُدُّ النُّصُوصَ الْقُرْآنِيَةَ Ve Kuran naslarını inkar eder *(Nasıl?)* مُفْتَتِنًا بِالْمُمَوَّهَاتِ الْفَلْسَفِيَةِ Felsefenin sahte sözlerine aldanarak وَبِالْجُمْلَةِ Kısacası, اَنَّ اِثْبَاتَ الْعَدَمِ اللاَّحِقِ فِى الْمُمْكِنَاتِ Gelecek yokluğu mümkin varlıklara ispat etmek كَاِثْبَاتِ الْعَدَمِ السَّابِقِ فِيهَا Geçmiş yokluğu ona ispat etmek gibi مِنْ ضَرُورِيَّاتِ الدِّينِ Dinin gereğindendir وَالايمَانُ بِهِ لاَزِمٌ Ve buna iman etmek lazımdır وَمَا قَالَ بَعْضُ الْعُلَمَاءِ Bazı alimlerin dediği مِنْ اَنَّ سَبْعَةَ اَشْيَاءَ Yedi şey vardır ki, لاَ يَتَطَرَّقُ عَلَيْهَا الْفَنَاءُ Onlara yokluk arız olmaz بَلْ تَكُونُ بَاقِيَةً Bilakis onlar baki kalırlar وَهِىَ Bu yedi şey; الْعَرْشُ وَالْكُرْسِىُّ Arş ve kürsü وَاللَّوْحُ وَالْقَلَمُ Levh ve kalem وَالْجَنَّةُ وَالنَّارُ Cennet, cehennem وَالرُّوحُ Ve ruhtur لاَ بِمَعْنَى Bu şu anlamda değildir اَنَّ هٰذِهِ الاَشْيَاءَ لاَ تَقْبَلُ الْفَنَاءَ Bu yedi şey yok olmayı kabul etmez وَلَيْسَتْ فِيهَا قَابِلِيَّةُ الزَّوَالِ Ve bunlarda yok olma kabiliyeti bulunmaz حَاشَا مِنْ ذٰلِكَ وَكَلاَّ Bu manadan Allah'a sığınırız بَلْ بِمَعْنَى Bilakis şu manadadır: اَنَّ الْقَادِرَ الْمُخْتَارَ جَلَّ شَأْنُهُ Şanı yüce Kadir-i muhtar, Allah Teâlâ يُفْنِى مَنْ يَشَاءُ بَعْدَ الْوُجُودِ Yarattıktan sonra yok eder *(Neyi?)* مَنْ يَشَاءُ Dilediğini وَيُبْقِى مَنْ يَشَاءُ Ve dilediğini de bırakır *(Niçin yok eder ve bırakır?)* لِحِكَمٍ وَمَصَالِحَ Bir takım hikmet ve maslahatlardan dolayı يَفْعَلُ اللّٰهُ مَا يَشَاءُ Allah dilediğini yapar وَيَحْكُمُ مَا يُرِيدُ Ve dilediği hükmü verir وَلاَحَ مِنْ هٰذَا الْبَيَانِ Bu açıklamadan anlaşıldı ki, اَنَّ الْعَالَمَ بِجَمِيعِ اَجْزَائِهِ Alem tüm parçalarıyla مُسْتَنِدٌ اِلَى الْوَاجِبِ تَعَالَى Allah Teâlâ'ya dayanır وَمُحْتَاجٌ اِلَيْهِ سُبْحَانَهُ Ve ona muhtaçtır *(Ne hususunda?)* فِى الْوُجُودِ وَالْبَقَاءِ Var olma ve beka hususunda فَاِنَّ الْبَقَاءَ عِبَارَةٌ Çünkü beka ibarettir *(Neden?)* عَنِ اسْتِمْرَارِ الْوُجُودِ Varlığın devamından *(Nerede?)* فِى زَمَانٍ ثَانٍ وَثَالِثٍ İkinci ve üçüncü zamanda اِلَى مَا شَاءَ اللّٰهُ تَعَالَى Allah'ın dilediği vakte kadar لَيْسَ فِيهِ Bekada yoktur *(Ne?)* اَمْرٌ زَائِدٌ عَلَى الْوُجُودِ Varlık üzerine ilave bir şey ki, مُسَمًّى بِالْبَقَاءِ Beka diye isimlendirilen

فَيَكُونُ نَفْسُ الْوُجُودِ وَاسْتِمْرَارُهُ Haliyle varlık ve varlığın devamı olur *(Ne olur?)* مُسْتَنِدًا وَمُفَوَّضًا اِلَى اِرَادَتِهِ تَعَالَى Allah'ın iradesine dayalı ve ona bırakılmış وَمَاذَا يَكُونُ الْعَقْلُ الْفَعَّالُ Akl-ı faal da nedir ki? حَتَّى يُدَبِّرَ الْاَشْيَاءَ Ta ki eşyayı yönetebilsin وَتَكُونَ الْحَوَادِثُ Ve olaylar olsun *(Ne olsun?)* مُسْتَنِدَةً اِلَيْهِ Ona dayanmış وَفِي نَفْسِ وُجُودِهِ وَثُبُوتِهِ Halbuki aklın varlığı ve sübutu hakkında اَلْفُ كَلَامٍ Binlerce söz vardır فَاِنَّ تَحَقُّقَهُ وَحُصُولَهُ مُبْتَنٍ Zira aklın varlığı ve gerçekleşmesi dayalıdır *(Neye?)* عَلَى الْمُقَدِّمَاتِ الْفَلْسَفِيَّةِ الْمُمَوَّهَةِ Sahte felsefi mukaddimelere وَكُلُّهَا غَيْرُ تَامَّةٍ Bu mukaddimeler hiçbiri tam değildir *(Neye göre?)* عَلَى اُصُولِ جَمِيعِ الْفِرَقِ الْاِسْلَامِيَّةِ Bütün islami fırkaların esaslarına göre وَالْاَبْلَهُ مَنْ يَصْرِفُ الْاَشْيَاءَ Ahmak kişi, eşyayı çevirendir *(Kimden?)* عَنِ الْقَادِرِ الْمُخْتَارِ جَلَّ شَأْنُهُ Şanı yüce Kadir-i muhtar, Allah'tan وَيُسْنِدُهَا Ve eşyayı nispet edendir *(Neye?)* اِلَى مِثْلِ هٰذَا الْاَمْرِ الْمَوْهُومِ Bu gibi vehmi bir şeye بَلْ يَلْحَقُ لِلْاَشْيَاءِ Bilakis eşyaya ilişir *(Ne?)* اُلُوفٌ مِنَ الْعَارِ Binlerce utanç *(Neden dolayı?)* مِنْ اَنْ تَكُونَ مُسْتَنِدَةً Dayanmış olmaktan dolayı *(Neye?)* اِلَى مَنْحُوتِ الْفَلْسَفِيِّ Felsefecinin uydurmasına بَلِ الْاَشْيَاءُ بِعَدَمِهَا رَاضِيَةٌ Hatta eşya yokluğuna razıdır *(Neye karşı?)* مِنْ اَنْ يَكُونَ اسْتِنَادُهَا Nispetinin olmasına karşı *(Neye?)* اِلَى مَجْعُولٍ سَفْسَطِيٍّ Saçma bir icada *(Nasıl?)* مَحْرُومَةً مِنْ سَعَادَةِ الْاِنْتِسَابِ Nispet edilmekten mahrum olarak *(Kime?)* اِلَى قُدْرَةِ الْقَادِرِ الْمُخْتَارِ جَلَّ سُلْطَانُهُ Saltanatı yüce Kadir-i muhtar Allah'ın kudretine كَبُرَتْ كَلِمَةً تَخْرُجُ مِنْ اَفْوَاهِهِمْ Ağızlarından ne büyük söz çıkıyor اِنْ يَقُولُونَ اِلَّا كَذِبًا Onlar yalandan başka bir şey söylemiyorlar…